

Slutrapport projekt: Samordnare Nära Mat 2021–2022

Information om dokumentet

Detta är en digitalt tillgänglighetsanpassad webbversion skriven av projektledare Hulda Wirsén som är daterat den 16 januari 2023.

Avsändare är Länstyrelsen Norrbotten.

Bakgrund

I september 2016 sjösattes den regionala livsmedelsstrategin Nära Mat för Norrbotten för 2016–2020. Norrbotten var tidigt igång med att ta fram en regional livsmedelsstrategi och i juni 2017 presenterades även den nationella livsmedelsstrategin som skulle fullföljas genom regionala åtgärder i länen. Strax före årsskiftet 2019–2020 beslutades att Norrbotten ska uppdatera sin regionala livsmedelsstrategi Nära Mat genom att påbörja ett nytt processarbete under 2020 och slutföra det i början av 2021 med siktet inställt på att ta fram ett nytt åtgärdsprogram t.o.m. 2030.

För att säkerställa igångsättning av åtgärder och uppföljning av åtgärdsprogrammet har det varit nödvändigt med en samordnare för Nära Mat. Samordnaren fungerar som ett nav och en katalysator i arbetet. Samordnaren har ansvarat för uppföljning och revidering samt att strategin når ut till en bredare målgrupp för att skapa engagemang kring frågorna i samhället. Målsättningen är att uppnå länsvisionen *”Mer norrbottnisk mat på tallrikarna”*.

Samordnaren för Nära Mat spelar en nyckelroll för genomförandet av Nära Mat och som samarbetspart i den nationella livsmedelsstrategins genomförande. Visionen om mer norrbottnisk mat på tallriken är mångbottnad och innehar en central roll för en hållbar samhällsutveckling i Norrbotten och i Sverige.

Syfte

Projektets syfte var att prioritera samordningen för uppstart och genomförande av Nära Mat, Norrbottens livsmedelsstrategi 2021–2030, för att bidra till konkurrenskraftiga företag, ökad beredskap och länsvisionen - mer norrbottnisk mat på tallrikarna.

Projektets mål:

- Skapa kontinuitet i arbetet med strategin
- Bidra till att långsiktigt säkra och öka livsmedelsproduktionen i länet
- Ta fram och presentera åtgärdsprogram för 2021–2030
- Hålla samman och följa åtgärdsprogram för perioden 2021–2030. Initiera uppstart av aktuella åtgärder.
- Genom bred förankringsprocess hos länets aktörer och konsumenter skapa stort intresse och engagemang för att sträva mot gemensamma länsvisionen – Mer norrbottnisk mat på tallrikarna

Finansiärer

Projektet har finansierats av Länsstyrelsen i Norrbotten, Region Norrbotten och Spabanken nord.

Projektorganisation

Länsstyrelsen i Norrbottens län har varit projektägare. Projektledare var Hulda Wirsén, stationerad vid landsbygdsenheten som ingår i Avdelningen näringsliv.

Styrgrupp

Region Norrbotten	Monica Lejon, näringslivschef (våren 2021) Erika Falk, näringslivsstrateg (2021–2022)
Länsstyrelsen Norrbotten	Susanne Friberg, näringslivschef (våren 2021) Ove Karlsson, Landsbygdsdirektör (2021–2022)
Norrbottens kommuner	Anita Lindfors, näringslivsstrateg (våren 2021) Ann-Christin Aspvik, strateg hållbar utveckling (2021–2022)
LRF Norrbotten	Lars Eriksson, vice ordf (2021) Josefin Lundberg, ledamot (2022)

Prioriterade utvecklingsområden

Några områden har i projektplanen lyfts fram som viktiga utvecklingsområden som skall ha en tydlig del i arbetet

- Beredskap, försörjningsförmåga och samhällsviktig verksamhet
- Global marknad och innovation för förstklassig mat
- Mer än bara mat – matkultur, kulturlandskap och norrbottnisk tradition

- Koppling till regional utvecklingsstrategi (RUS)
- Agenda 2030 och svenska miljömål
- Omvärldsbevakning och omvärldsanalys

Arbetsuppgifter

Samordnaren skulle enligt projektplanen jobba med:

- Information och kommunikation för att förankra och stötta arbetet framåt
- Vara ett bollplank och stötta aktörer med ansvarsområden i den regionala strategin
- I dialog med näring och aktörer, initiera projekt och identifiera finansieringsmöjligheter, där samordnaren hjälper till att peka ut riktningen för åtgärder som aktörerna sedan genomför.
- Vara regionens koppling och bollplank mot den nationella livsmedelsstrategin
- Omvärldsbevaka
- Ansvara för Länsstyrelsens ansvarsområde i strategin
- Anordna en regional uppföljning av strategin med berörda aktörer och intressenter
- Uppföljning och utvärdering av genomförandet av strategin och dess mål samt föreslå åtgärder
- Föreslå former för fortsatt arbete med genomförande av strategierna efter projekttidens slut

Genomförandet

Uppföljning av projektets mål och sammanfattning av arbetet

Arbetet under de två åren har varit mycket intensivt och med stor variation av arbetsuppgifter, vilket krävt stort engagemang hos samordnaren/projektledaren. Nära Mat-teamet har varit begränsat i sin omfattning sett till hur mycket arbete som ambitionen krävt. Trots det kan konstateras att arbetet lett till många viktiga framgångar och att projektets mål uppfyllts.

- Ett långsiktigt arbete med livsmedelsstrategin är säkerställt och Nära Mat-teamet utökas under 2023.
- En reviderad livsmedelsstrategi har lanserats i början av 2022 och förankrats i länet som säkerställer långsiktighet och samsyn kring mål och aktiviteter.
- Många nya åtgärder och projekt har kunnat sjasättas både internt och hos externa aktörer i länet under perioden.

- God kommunikation och aktivt nätverkande har bidragit till stor spridning, god kännedom om strategin och bred förankring både regionalt och nationellt
- Företagarna har mer resurser att nyttja för företagsutveckling och vid investeringar som resultat av aktivt CAP arbete och god dialog mellan finansiärer i länet.
- Aktörer i sektorn har vid flertalet tillfällen uttryckt stort stöd för det stora engagemang och kunnande som funnits i Nära Mat arbetet och att de fått bättre förutsättningar för att själva driva sitt utvecklingsarbete framåt.
- Samarbetet mellan de regionala aktörerna mellan flera län i norra Sverige har utvecklats under perioden.
- Arbetet med livsmedelsstrategin ses nu som en del i arbetet med att utveckla och stärka upp totalförsvaret (med fokus på civilt försvar).
- Samordnaren upplever att relationerna och samarbetet utvecklats med aktörer verksamma inom de samiska näringarna samt aktörer verksamma inom yrkesfisket.
- Norrbottens livsmedelsstrategi har inspirerat många aktörer inom sektorn runt om i hela landet, blickarna har riktats norrut.

Uppföljning av aktivitetsplan

Mål: Förankringsarbete & uppföljning mellan samverkansaktörer

Aktivitet: Styrgruppsmöten, 3-4 per år

Uppföljning: Under projektperioden har 10 styrgruppsmöten genomförts, 6 möten under 2021 och 4 möten under 2022.

Styrgruppen bidrog med stort engagemang i sammanställning, vid prioriteringar av strategiska mål och färdigställandet av den nya regionala livsmedelsstrategin vilket medförde extra möten under 2021.

Styrgruppen har bidragit med internt förankringsarbete hos respektive ledningsgrupp under vintern 2021/2022 vilket är nödvändigt för en reviderad regional strategi. Insatsen innebär att strategin sedan kunnat presenteras för dessa och att strategins målsättningar nu är politiskt förankrade i länet.

Mål: Uppdatera Nära Mat, Norrbottens regionala livsmedelsstrategi

Aktivitet: Projektledare för projekt Nära Mat 2.0. Planera och genomföra aktiviteter och sammanställa en uppdaterad regional livsmedelsstrategi med åtgärdsplan för 2021-2030

Uppföljning: Pga covid 19 pandemin blev revideringsprocessen förskjuten ca 6 månader men kunde fullföljas genom att ställa om genomförandeprocessen till digitala aktiviteter.

Totalt genomfördes 4 digitala konferenser mellan 10 november 2020 och 4 maj 2021 med mellan 70–90 deltagare per tillfälle. Totalt har ca 200 enskilda individer deltagit på konferenserna och de digitala workshops som erbjudits under revideringsarbetet. Under hösten 2021 sammanställdes materialet av samordnaren tillsammans med styrgrupp och projektmedarbetare som resulterade i en strategi för åren 2022–2030, en handlingsplan för 2022–2025 och ett kunskapsunderlag som presenterats digitalt på www.naramat.nu.

Livsmedelsstrategin tillsammans med handlingsplan lanserades den 3 mars 2022 med över 400 visningar via digital sändning (pga covid 19). Stort intresse har funnits för arbetet både regionalt och nationellt. Digitala aktiviteter innebar att det var lätt att inkludera föredragshållare med spetskompetens och nyckelfunktioner från hela länet och landet.

I samband med lanseringen togs en kommunikationsplan fram för att sprida info om den nya strategin. Exempelvis har samordnaren gjort pressmeddelande via Länsstyrelsens kommunikationsenhet, artiklar har skrivits och publicerats i tidskrifter och tidningar både regionalt och nationellt, deltagande i Sveriges radio för intervjuer, deltagit på en mängd olika aktiviteter, konferenser och digitala sändningar. Ett intensivt arbete som pågick under större delen av 2022, men med tyngdpunkt på våren 2022.

Mål: Livsmedelsstrategin har en bred förankring och acceptans externt och internt

Aktivitet: Strategin kommuniceras till berörda politiker och tjänstemän på läns- och kommunnivå

Uppföljning: Via Norrbottens kommuner har inbjudningar för alla aktiviteter under revideringen gått ut till alla kommuner samt regionala politiker och tjänstepersoner. Dessutom har samordnaren deltagit som föredragande på flertalet aktiviteter under 2021 och 2022 för att nå ut till viktiga målgrupper.

- Under maj 2021 höll samordnaren en presentation vid en tillväxtberedning om revideringen och arbetet med livsmedelsstrategin för kommunala och regionala politiker.
- Under juni 2021 bjöd Landsbygdsenheten den nytillträdde Landshövdingen, Lotta Finstorp, på en intensiv dagstur till flertalet livsmedelsproducenter i länet. Målet var att skapa dialog och insyn i hur dessa verksamheter ser ut och fungerar, samt träffa de som jobbar i företagen. Landshövdingen var mycket nöjd med resan. Hon fick besöka företagare på gårdar som exempelvis Alviksgården, Loggers lantbruk, Selets bruk och Jössgården. Dessutom spelades ett avsnitt av Nära Mat podden in under resan som publicerades under juli månadsslut.

- Under hösten 2021 gjordes en enklare remissrunda för den reviderade livsmedelsstrategin som gått ut till samtliga kommuner och samarbetsaktörer.
- I december 2021 presenterades strategin för Norrbottens kommuners styrelse som beslutade att ställa sig bakom strategin och det fortsatta arbetet.
- I december 2021 beslutade LRF Norrbottens styrelse att ställa sig bakom strategin och det fortsatta arbetet.
- I januari 2022 presenterades strategin för Länsstyrelsens ledning som beslutade att ställa sig bakom strategin och det fortsatta arbetet.
- I mars 2022 beslutade Regionala utvecklingsnämnden att ställa sig bakom strategin och det fortsatta arbetet.

Den 3 mars 2022 lanserades Nära Mat: Norrbottens livsmedelsstrategi 2022–2030. Efter detta har omfattande kommunikation gjorts för att nå ut till viktiga målgrupper nationellt, regionalt och på kommunal nivå.

- Vid månadskiftet januari/februari 2022 presenterades arbetet och livsmedelsstrategin vid ett Fredagsfokus för Länsstyrelsens samtliga personal. Dessutom vid ett avdelningsmöte har strategin presenterats (avdelningen näringsliv)
- Under våren 2022 deltog samordnaren vid regional livsmedelsinspektörsträff och berättade om livsmedelsstrategin för kommunernas livsmedelsinspektörer.
- Under våren 2022 presenterades livsmedelsstrategin vid regional samverkanskonferens med anledning av Ukrainakriget där samtliga kommuner fanns representerade tillsammans med polis, tull, och andra myndigheter som berörs av länets beredskapsarbete.
- Under sommaren 2022 bjöd samordnaren in kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer på fältvandring (under Öjeby lantbruksmässa) där livsmedelsstrategin presenterades kort. Luleå kommun, Piteå kommun och Älvsbyns kommun fanns representerade på plats.
- I augusti 2022 bjöds samordnaren av Landshövdingen med på besök av HMS konungen och drottningen som reste runt i landet för att ta del av hur Covid 19 pandemin påverkat näringslivet regionalt. Samordnaren berättade om arbetet med livsmedelsstrategin, om aktuella händelser som skett på företagsnivå under pandemin och om hur vi ser att livsmedelsstrategiarbetet och att utveckla denna näringslivssektor är kopplat till beredskapsarbetet och vilka risker

som företagen i livsmedelssektorn måste kunna hantera vid kris eller krig.

- Under hösten 2022 deltog samordnaren på Samhällsbyggnadsdagarna där livsmedelsstrategin, målen och hur dessa är kopplat till nyttjandet av jordbruksmark och i arbetet med fysisk planering.
- I november 2022 deltog samordnaren på nätverksträff med kommunernas och regionens näringslivsrepresentanter där livsmedelsstrategin och de strategiska målen presenterades tillsammans med information om satsningarna på Företagslyftet som startas upp under våren 2023.
- Livsmedelsstrategin finns publicerad på www.utvecklanorrbotten.se tillsammans med andra regionala strategier och styrdokument.

I januari 2022 beslutade Länsstyrelsens ledning om nya riktlinje för inköp av mat. Dessa riktlinjer har tagits fram av Samordnaren för Nära Mat i dialog med Upphandlingsenheten och samordnare för Agenda 2030 för att stärka arbetet med hållbara inköp till myndigheten. Riktlinjerna utgår ifrån de mål som finns i Nära Mat, Norrbottens livsmedelsstrategi samt riktlinjer för användning av engångsmaterial i samband med matkonsumtion vid möten och luncher. Riktlinjerna ligger också till grund för den upphandling av luncher och fika som myndigheten gjorde under våren 2022 där en ny leverantör nu levererar fika och luncher med lokala och svenska råvaror i så stor utsträckning som möjligt. Dessutom har de norrbottniska kostråden Hitta Ditt Sätt adderats i riktlinjen för att stärka genomförandet av det folkhälsoarbete som görs i Norrbottens folkhälsostrategi.

Mål: Samverkan inom Nära Mat-teamet

Aktivitet: Kalla till gemensamma möten månadsvis för avstämning av verksamheter och uppföljning. Ökat samarbete mellan projekten på Länsstyrelsen.

Uppföljning: Under 2021 genomfördes 15 gemensamma team-möten och under 2022 genomfördes 11 team-möten. Utöver det har avstämningar gjorts med projektledare enskilt, via Skype, telefon eller fysisk form då behov för detta funnits.

Varje år har en särskild Team-dag arrangerats för att stärka gemenskapen och arbetet. Under 2021 åkte gruppen till Hulkoffgården där man hade planeringsmöte och firade utmärkelser som gruppens deltagare fått under våren 2021, Årets Hortonom (Elisabeth Öberg) och Årets Agronom (Hulda Wirsén). Under sommaren 2022 besökte teamet Västigård i Bertnäs för planeringsmöte och teambuilding.

Projektledarna inom Nära Mat teamet har samarbetet i hög utsträckning kring flertalet konkreta områden. Elisabeth och Gunnar har vid många

tillfällen besökt skolor och pedagoger för att jobba med lärande om hållbar mat och kunskapsutveckling på detta område. Artiklar har skrivits i Norrbruk där man hjälps åt att ta fram tema och innehåll. Gemensamma fältvandringar har hållits, digitala sändning gjordes med alla teamets deltagare på Öjeby lantbruksmessa 2021, montern har planerats och arrangerats tillsammans under mässan. Två praktikanter har tagits emot under perioden och fått träffa samtliga projektledare för att ta del av allas arbete. Kommunikationsarbete kring aktiviteter har alla hjälpts åt med osv.

Under revideringen deltog alla projektledare i arbetsgruppen i projekt Nära Mat 2.0 som samordnaren var projektledare för. Både Gunnar och Elisabeth har bidragit som WS-värdar, chatt-ansvariga och haft andra arbetsuppgifter under konferenserna. I sammanställningen har alla hjälpts åt att skriva och sammanfatta material till det kunskapsunderlag som finns publicerat på webben.

För att utveckla arbetet ytterligare framöver har behovet av en kommunikatör flyts fram gemensamt. Därmed har medel avsatts i budgetar from 2023 som möjliggör att en kommunikatör kan välkomnas till teamet som kan ansvara för kommunikation i samtliga projekt som Nära Mat teamet jobbar med.

Varje vecka har samordnaren deltagit i Samordningsmöten mellan de tre samordnare som finns på Landsbygdsenheten (Landsbygdsprogrammet, Jordbrukarstöd och Nära Mat) samt enhetschef. På dessa möten har verksamheten stämts av och man har fördelat arbetsuppgifter mellan sina verksamheter för att nyttja kompetensen och våra olika funktioner väl inom enheten samt driva arbetet mot gemensamma mål. Livsmedelsstrategin, Nära Mat, har varit en ledstjärna för arbetet. Exempel på arbetsuppgifter där Nära Mat samordnaren bidragit till enhetens utveckling är svar på remisser (CAP, besöksnäringstrategin, Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker, konkurrenskraftsfrågor, beredskapsarbete inom livsmedelsproduktion, IPM/Växtskyddsfrågor osv). Dessutom har tidskriften Norrbruk, som drivs genom projektmedel och av samordnaren för Landsbygdsprogrammet blivit en slattform för samarbete där innehåll synkroniserats mellan samordnarna för att ge ett så givande innehåll som möjligt för landsbygds- och lantbruksföretagen.

Mål: Samarbete för regionala åtgärder Nära Mat

Aktivitet: Delta i mässgruppen för planering + genomförande av Öjeby lantbruksmessa 2021 & 2022

Uppföljning: Pga högt arbetstryck våren 2021 i samband med revideringen av strategin så ombads Elisabeth Öberg delta i mässgruppens planeringsarbete som ersättare för samordnaren, Hulda Wirsén.

Under hösten 2021 och under 2022 har samordnaren för Nära Mat återgått som representant i planeringsgruppen och genomförandet av Öjeby

lantbruksmässa samt tillhörande aktiviteter sk *Kunskapslyft* som genomförts under vintern 2021/2022. Inbjudningar för samtliga aktiviteter har delats på Nära Mat:s sociala medier och på andra sätt. Samordnaren har med stort engagemang bidragit med förslag på föreläsare, har själv föreläst och engagerat sig i program av både lantbruksmässan och till Kunskapslyften som haft väl valda teman som kopplat till mässans årliga tema. Nära Mat har dessutom varit utställare på mässan båda åren, både digitalt och fysiskt och bidragit med stort engagemang för att utveckla verksamheterna vidare.

Till följd av Kunskapslyftet med tema gödslingsstrategier under våren 2022 (när gödselpriset plötsligt blev väldigt högt) skrev samordnaren en artikel med rubriken ”Snålgödsla eller köra på som vanligt?” som publicerades i Norrbruk nr 2 2022. En uppskattad artikel som sammanfattade kunskapsdagens innehåll och bidrog med viktiga slutsatser.

Under 2022 valde Nära Mat och Länsstyrelsen att tillsammans med Jordbruksverket bjuda in kommunernas Miljö- och hälsoskyddsinspektörer för en fältvandring under lantbruksmässan, då inspektörerna fick lära sig mer om Integrerat växtskydd (kopplat till kontrolluppdrag) och om skadegörare på olika grödor i fält. En mycket uppskattad aktivitet och de fick då även ta del av hela mässans utbud vid samma tillfälle.

Mål: Samarbete för regionala åtgärder Nära Mat

Aktivitet: Delta i projektgruppen för projektet Gröna Näringar som har bäring på Nära Mat.

Uppföljning: Samordnaren har under 2021 och 2022 deltagit på så gott som samtliga styrgruppsmöten för projekt Gröna Näringar. Utöver det har samordnaren deltagit i flera aktiviteter tillsammans med Gröna Näringar, exempelvis deltagit i arbetet med rekrytering av elever på Grans naturbruksskola (avsnitt i Nära Mat podden), kompetensförsörjningsworkshop för gröna näringslivsföreträdare, erbjudit studenter vid SLU ex-jobbpaket 2022 som ev blir exjobb under 2023, deltagit i gemensam monter vid Ultuna Näringslivsdag 2022 för att rekrytera akademiskt lantbrukskompetens till länet, varit föredragshållare på SYV-dag på Grans naturbruksskola hösten 2022 osv. Dessutom har samarbete funnits kring projekt som Arctic greens, Markhotell 2.0 och aktiviteten Öjeby lantbruksmässa.

Under åren har Gröna Näringars projektledare Beatrice Ramnerö deltagit som regional representant i SAMLA Sverige nätverket tillsammans med Nära Mat:s samordnare Hulda Wirsén. Deltagaravgiften för nätverket står Nära Mat samordnaren för genom projekt Samordning Nära Mat 2021–2022.

Utöver Gröna Näringar så har samordnaren för Nära Mat även deltagit i styrgruppen för projekt ”KLIN – Kompetensförsörjning inom livsmedelsförädling i norr” där IUC Norr AB är projektägare. Projektet finansieras av Tillväxtverket och är ett utvecklingsprojekt där man utvecklar

en modell som livsmedelsförädlade företag med mellan 1–99 anställda ska kunna nyttja i sitt arbete med kompetensförsörjning. Samarbetspartner i genomförandet är Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten och projektet sträcker sig över den geografiska ytan Norrbotten och Västerbottens län. Förutom Länsstyrelsen i Norrbotten (genom Nära Mat) så finns i styrgruppen även representation ifrån Region Västerbotten, Nyhléns Hugosson, Ume lax AB, IUC Norr AB och Hushållningssällskapet.

Mål: Livsmedelskedjan är en del i arbetet med beredskap i länet

Aktivitet: Samarbete kring beredskapsfrågor och livsmedelsförsörjning, internt och externt, där livsmedelskedjans aktörer har en tydlig roll

Uppföljning: Beredskap och livsmedelsberedskap är numer ett tydligt strategiskt mål i den reviderade regionala livsmedelsstrategin 2022–2030. Under 2020 beslutades nationellt att livsmedelsföretag definieras som samhällsviktig verksamhet vilket av Nära Mat kommuniceras tydligt i olika sammanhang. Under revideringsprocessen har beredskap haft en tydlig plats i programmen med flera inspirerande föredragshållare både från Finland och Sverige och nära dialog har funnits med enheten för samhällsskydd och beredskap på Länsstyrelsen i Norrbotten kring åtgärder i nya handlingsplanen och strategins utformning och strategiska mål.

Under 2021 genomfördes av Länsstyrelsen i Norrbotten (Nära Mat och enheten för samhällsskydd och beredskap) en digital regional konferens tillsammans med Livsmedelsverket riktat till Offentliga aktörer och om offentlig mat. Samordnaren för Nära Mat deltog i planering, ordnade föredragshållare, diskussionsfrågor till deltagarna samt bidrog med att sprida inbjudan via Norrbottens kommuner.

I slutet av 2021 publicerades en artikel i tidningen Norrbruk som skrivits av samordnaren för Nära Mat i samarbete med handläggare från enheten för samhällsskydd och beredskap med titeln ”Sveriges livsmedelsberedskap är en växande fråga”. Artikeln sammanfattar det arbete som gjorts på området from 2015 både på nationell och regional nivå. Budskapet var att området är mycket aktuellt, men att det också återstår en hel del arbete framöver. I nr 3 2022 skrevs ytterligare en kort artikel i Norrbruk om Krisberedskap i Norr- och Västerbotten med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Även här med kort information om nuläget och hur arbetet ser ut. Norrbruk är en viktig informationsplattform för Länsstyrelsen för att nå ut till många läsare på landsbygden.

Under våren 2022 upprättades på Länsstyrelsen ett Ukrainakansli som varje vecka sammanställde nuläget för länets aktörer och funktioner med anledning av kriget i Ukraina. Nära Mat samordnaren deltog i detta arbete och rapporterade veckovis nuläget för livsmedelssektorns aktörer - frågor kopplade till matproduktion och livsmedel, samt deltog på regionala samverkanskonferenser som arrangerades varje vecka under våren med anledning av krigets utveckling.

I maj 2022 genomförde Länsstyrelsen i Norrbotten en regional beredskapskonferens med titeln ”Dialogdag för privat-offentlig samverkan i Norrbottens län”. Samordnaren för Nära Mat bidrog i stor utsträckning till att sprida info om olika livsmedelsföretag till planeringsgruppen, tipsade om vilka som borde vara med, delade med sig av kontaktuppgifter och skickade ut inbjudningar via e-post. Samarbetet bidrog till att livsmedelssektorn var välrepresenterad på konferensen med många deltagare, både primärproducenter, förädlingsföretag, livsmedelshandel och aktörer inom offentliga kök.

Under hösten 2022 har ett krisberedskapsanslagsfinansierat (2:4) projekt sökts hos MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). SVA (Statens veterinärmedicinska anstalt) var huvudsökande tillsammans med Länsstyrelsen i Norrbotten (Landsbygdsenheten) och Lantbrukarnas riksförbund (riksnivå). Syftet med projektet är att ta fram en standardiserad arbetsmodell för att utveckla beredskapsplaneringen på gårdsnivå. Nära Mat och Landsbygdsenheten är huvudaktörer i ansökan från Länsstyrelsen i Norrbotten och ansökan ses som en möjlighet att jobba med genomförandet av åtgärder i den regionala handlingsplanen. Projektet har beviljats och arbetet kommer starta upp under våren 2023 där SVA är sammankallande. Samarbete kommer även ske med externa aktörer som Växa Sverige, Hushållningssällskapet, Skåne semin m.fl.

I september 2022 genomfördes Beredskapsveckan (MSB är initiativtagare) där årets tema var mat och livsmedel. Samordnaren för Nära Mat bidrog med material till Länsstyrelsen kommunikationsenhet som de haft möjlighet att sprida i sin kommunikation. Ett särskilt avsnitt med Nära Mat spelades in och släpptes under beredskapsveckan på temat beredskap då samordnaren besökte Karin Bodin på Polarbröd i Älvsbyn. Karin berättade om hur de hanterade den stora branden på bageriet och återuppbyggnaden av sin verksamhet. Krishantering, beredskap och hur kriget i Ukraina påverkar livsmedelsförsörjning och produktion var centrala samtalsämnen i avsnittet.

Mål: Skapa nätverk för ökad innovation och vägar till en global marknad

Aktivitet: Synliggöra nationella aktörer som jobbar med innovation och exportfrågor och initiera samarbeten för en ökad konkurrenskraft hos företagen i länet

Uppföljning: Under 2021 och 2022 har många inspirerande exempel på aktörer och aktiviteter lyfts, både nationella och regionala, som kommunicerats via Nära Mat (på konferenser och möten, via webbplatsen, på sociala medier och i Nära Mat podden) med syfte att synliggöra aktörer för varandra och för att bidra till samarbeten inom branschen. Målet är att generera ökad innovationskraft och på sikt även utveckla marknaden för företagen. Webbplatsen är en extra viktig kanal för att samla och synliggöra viktig information om olika aktörer i sektorn - vem de jobbar för, vilken kunskap de har och vad de konkret kan erbjuda.

Sweden Food Arena och verksamhetsledare Marie Gidlund anlitas som föredragshållare vid konferensen Upptart Nära Mat 2.0 (nov 2020) där hon berättade om deras arbete för att skapa innovationskraft och utveckla sektorn nationellt. Dessutom spelades ett avsnitt med Nära Mat podden in med Marie under våren 2022 där hon kunde berätta mer om vad de gör och hur de stöttar företagen i sektorn.

Nära Mat podden har släppt 25 avsnitt där framstående företagare och aktörer från länet fått berätta om sina unika verksamheter och kompetenser samt om aktuella utvecklingsarbeten de deltar i. Flera av dessa företag har efter detta synts i branschmedia och i näringslivssammanhang både nationellt och regionalt. Varje poddavsnitt har mellan 100–450 downloads (2023-01-05) och lyssnare finns över hela landet. Antalet downloads ökar dynamiskt för alla avsnitt.

I mars månad 2022 blev Samordnaren inbjuden som gäst till AGFO-Talk som drivs av mediabolaget Afgo.se. AGFO är en nationell aktör som jobbat mycket med media och kommunikation riktat specifikt till livsmedelsbranschen och håller en mycket hög nivå på sina lunch-talks och seminariedagar. Sändningen där samordnaren från Norrbotten deltog hade ca 500 live-streams och sågs alltså av branschaktörer i hela landet. Aktiviteten hade tema trendspaning. Nya trender inom cirkulär ekonomi, fossilfri gödsel och annat lyftes fram, där Norrbotten ju ligger i framkant med satsningar kring fossilfri mineralgödsel som bland annat LKAB är inblandade i. Ett strategiskt bra skyltfönster för länets branschaktörer och företag.

Nya svenska landskapsmåltider är ett projekt initierats av Gastronomiska akademien, Måltidsakademien och Kungliga Skogs- och lantbruksakademien och som startades upp våren 2022. Samordnaren för Nära Mat har ansvarat för framtagande och lansering av Norrbottens och Lapplands landskapsrätt under 2022 vilket tagit en hel del tid i anspråk. Detta gjordes i samarbete mellan Länsstyrelsen i Norrbotten och Västerbotten. Professionella filmer har spelats in (finansierade av projekt Samordning Nära Mat 2021–2022) som användes vid lanseringen den 20 okt 2022 på Skansen i Stockholm. Vid lanseringen fanns flera landshövdingar, landets ledande gastronomer och framgångsrika företagare i livsmedelssverige tillsammans med nationell mediabevakning. Filmerna från Norr- och Västerbotten höll hög klass jämfört med andra bidrag och lyfte verkligen fram våra tre nordligaste landskap på den gastronomiska kartan. Materialet finns publicerat på www.naramat.nu. Landskapsrätterna skall representera länet under *Stockholm – European capital of gastronomy 2023*.

Projekt CHARM var en förstudie som drevs under våren 2021 av Polarbröd i samarbete med Älvsbyns kommun. Här genomfördes 6 stycken workshops med många aktörer från länet, både företagare och branschaktörer. Mycket bra föredragshållare bjöds in – både nationella och internationella. Samordnaren deltog på alla WS, spred info om projekt CHARM i olika

sammanhang, bidrog även som föredragshållare och intervjuare av en amerikansk aktör under en av aktiviteterna. En ekonomisk förening CHARM har startats upp efter detta och mer arbete pågår efter förstudien där flera olika projekt startas upp. LTU är eventuellt en av samarbetsaktörerna.

Livsmedelsforskardagen 2022 arrangerades av FORMAS i Stockholm. Samordnaren för Nära Mat deltog som inbjuden gäst i talarprogrammet för att dela med sig av erfarenheter från det regionala arbetet med livsmedelsstrategin i Norrbotten. På plats fanns många av landets ledande företagsledare och forskare samt inleddes med landsbygdsministern som talare. En stor förmån för Norrbotten att få ta plats som enda regionala representanten på programmet denna dag.

Blå mat – forum för sjömat. En stor nationell Vinnovafinansierad satsning där Nära Mat gått in med ett stödbrev vid ansökningstillfället hösten 2020. Nära Mat bidrar med att kommunicera nätverket Blå mat på webbplatsen. Lillemor Lindberg, innovationsledare på Innovatum och som aktivt jobbar i projektet blev inbjuden under 2021 till en av de digitala konferenserna under revideringsprocessen och berättade då om Blå Mat:s verksamhet. Flera norrbottniska aktörer deltar i arbetet tillsammans med Blå Mat, exempelvis Guldhaven Pelagiska och Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten.

Under hösten 2022 fick samordnaren för Nära mat möjlighet att skriva en krönika till tidskriften Tillväxt som ges ut av Handelsbanken över hela landet. Tidskriften riktar sig till de gröna näringarna och stort fokus ligger på skog och lantbruk. Krönikan lyfte fram det gemensamma arbetet med Nära Mat och livsmedelsstrategin i Norrbotten samt vad som ligger som en bidragande drivkraft hos samordnaren, Hulda Wirsén. Krönikan avslutades med en uppmaning om att det finns finansieringsbehov hos landsbygdsföretagen och att det är viktigt att dessa får utvecklas vidare för att bidra till en hållbar samhällsutveckling. Krönikan delades även på sociala medier och fick mycket fin feedback och respons från läsarna.

Samordnaren har i december 2022 besökt Gällivare och träffat näringslivsrepresentanter från Gällivare kommun tillsammans med WA3RM som projekterar en större tomatodling kopplad till de värmerestflöden som finns i gruv- och stålindustrin i länet. Eventuellt är stora odlingsföretagare från Europa intresserade av att satsa på odling i norr till följd av de höga energipriserna.

Mål: Kulturella värden blir en synlig del i Nära Mat

Aktivitet: Livsmedelskedjan levererar kulturella värden för länets invånare och utövare, vilka skall synliggöras och värnas i nya åtgärdsprogrammet för Nära Mat.

Uppföljning: I den nya strategin har alla tre hållbarhetsdimensioner lyfts fram tydligt, social, miljömässig och ekonomisk, och att dessa ska vara varandras förutsättningar och stöd. Kulturella värden är en del i den sociala

hållbarheten – traditioner, kultur, kunskap och arv. Det är en del i den gamla formuleringen ”identitet och stolthet” som fanns som prioriterat område nr fem i förra strategin. Men unika råvaror, mathantverk, kulturer, traditioner och hantverk kan också vara en del i ett ekonomiskt hållbart och lönsamt företag. Det kan bidra till unika och attraktiva måltidsupplevelser, besöksanledningar och att konsumenten väljer att betala lite mer för en produkt, tjänst eller vara.

Redan i förordet lyfts området fram i följande stycke: ”Norrbottnisk livsmedelsproduktion med unika råvaror och måltidsupplevelser, är också en viktig motor för besöksnäring och för norrbottniskt näringsliv. Vi vill kunna erbjuda ett attraktivt Norrbotten med en attraktiv matmarknad. Ett Norrbotten med levande natur- och kulturmiljöer, med öppna landskap där både våra egna invånare och besökare från andra delar av landet eller världen trivs och kan njuta med alla sina sinnen.”

Visionen är också tydlig med att vi vill att ”Människor äter och producerar norrbottnisk mat med stolthet” vilket signalerar att vi ska vara stolta över vår norrbottniska mat med de extra kvaliteter och mervärden som den kan erbjuda. Vi vill vidare att strategin bidrar till att en mångfald av livsmedelsproduktioner och företagsstrategier utvecklas och stimulera utvecklingen av olika värdekedjor.

I de strategiska målen kommer kulturella värden fram på framför allt två ställen. Mål 2 ”Ökat värde från produktion av norrbottnisk mat. Värdet från produktionen av norrbottnisk mat har ökat per enhet”. Det innebär i handlingsplanen att vi ska jobba med våra unika mervärden. Vi ska jobba med produkt och marknadsutveckling som möter marknadens behov och efterfrågan. Men också ge förutsättningar att vi kan ta vara på de unika kunskaper som finns kopplat till gamla matkulturer, traditioner och mathantverk som bara finns i vårt område.

Mål 4 ”Kunderna köper mer norrbottnisk mat genom

- a. ökad kunskap om hållbar konsumtion. Kunskaper om norrbottnisk produktion, dess mervärden och hälsosamma matval genom norrbottnisk mat har ökat.
- b. En utvecklad och attraktiv norrbottnisk matmarknad. Andelen norrbottnisk mat har ökat i butik, på restauranger, vid event och i offentliga kök. Den regionala maten är lätt att hitta. Mat och produkter utvecklas kreativt och serveras med stolthet.

Mål 4 innebär att vi skall öka våra marknadsandelar och att det både handlar om att öka kundernas kunskap om vår produktion (unika mervärden etc) samt att vår matkultur, våra mathantverk och traditioner får ta plats på restauranger och i butikshyllor.

På sida 12 i strategin med rubriken ”Varför mer norrbottnisk mat på tallrikarna?” lyfts anledningen ”Med mer norrbottnisk mat på tallrikarna stärks den norrbottniska attraktiviteten i form av unika måltidsupplevelser och matkultur från fjäll till kust.”

I slutet av livsmedelsstrategin på sida 14 finns ett avsnitt om framgångsfaktorer. Här står att ”Traditioner och en stark kultur, med en norrbottnisk matidentitet som är förknippad med våra naturgivna resurser och förutsättningar, bidrar till unika råvaror och måltidsupplevelser”. Och att ”Stolta matproducenter, matkreatörer och konsumenter driver själva en positiv utveckling”.

I handlingsplanen finns många åtgärder föreslagna för att uppnå mål och vision i Nära Mat Norrbottens livsmedelsstrategi 2022–2030.

I ett genomförande av strategins åtgärder behöver kulturella värden kommuniceras som en del i genomförandet och att man stöttar utvecklingen av livsmedelsproduktion och varumärken också med kulturella inspel.

Mål: Ökad kunskap om norrbottnisk matkultur och hävdade kulturmiljöer

Aktivitet: Informationskampanjen Mer norrbottnisk mat på tallriken fortsätter att ge konsumenten ökad kunskap om vår norrbottniska matkultur och kulturmiljöer som är resultatet av det hävdade Norrbotten.

Uppföljning: Endast enstaka inlägg har gjorts på sociala medier för kampanjen Mer norrbottnisk mat på tallriken, främst på grund av resursbrist (finansiering och personal). Däremot har ökad kunskap hos konsument jobbat med i andra forum. Exempelvis har webbplatsen www.naramat.nu bytts ut och tillgänglighetsanpassats under 2021 och 2022. Arbetet har krävt större insatser av både samordnaren samt av Länsstyrelsens IT-stöd, av kollegan Åsa Jonsson samt av en inköpt konsult som flyttat och publicerat material. Kampanjens innehåll har fått en egen plats på nya webbplatsen där stort konsumentfokus finns i materialet.

Under 2021 har Samordnaren ingått i arbetsgrupp för projekt och den nya utställningen MatRätt på Teknikens hus i Luleå. Samordnaren har bidragit med mycket kunskap till personal vid Teknikens hus och delar av kampanjen ingår i utställningsmaterialet. Utställningen invigdes 17 december 2021 där samordnaren deltog som en av invigningstalarna.

Under mars 2022 spelade UR Samtiden in en föreläsningsserie med Nära Mat samordnaren och andra norrbottniska projektledare som jobbar med arbete kopplat till Nära Mat. Flera av föreläsningarna har innehåll från kampanjen Mer norrbottnisk mat på tallriken och dessa finns på UR samtids webb, på Nära Mat webben samt visas på Kunskapskanalen på tv.

Under 2022 ansvarade samordnaren för Norrbottens läns bidrag till projektet Nya Svenska landskapsmåltider som initierats av Måltidsakademien, Gastronomiska akademien och Kungliga skogs- och lantbruksakademien. Två landskapsmåltider (Norrbotten och Lappland) togs fram under första halvan av 2022 som sedan filmats och presenterats under hösten 2022. Materialet finns presenterat på www.naramat.nu tillsammans med kampanjen Mer norrbottnisk mat på tallriken. Matkultur från länet är ett viktigt inslag i landskapsmåltiderna.

Mål: Korta vägarna mellan producent och konsument

Aktivitet: Informationskampanjen Mer norrbottnisk mat på tallriken skall synliggöra våra norrbottniska livsmedel, producenter, marknadsplatser, gårdsbutiker och evenemang som konsumenten kan besöka för att handla mer norrbottniskt och norrländskt.

Uppföljning: Endast enstaka inlägg har gjorts på sociala medier för kampanjen Mer norrbottnisk mat på tallriken, främst på grund av resursbrist (finansiering och personal). Däremot har ökad kunskap hos konsument jobbats med i andra forum. Webbplatsen www.naramat.nu har bytts ut och tillgänglighetsanpassats under 2021 och 2022. Arbetet har krävt större insatser av både samordnaren samt av Länsstyrelsens IT-stöd, av kollegan Åsa Jonsson samt av en inköpt konsult som flyttat och publicerat material på nya webbplatsen. Kampanjens innehåll har fått en egen plats på nya webbplatsen där stort konsumentfokus finns i materialet.

Under 2022 har en karta tagits fram och publicerats på webbplatsens sida "Hitta lokala maten". Sidan har utformats av kollegan Åsa Jonsson som samarbetat med Länsstyrelsens IT-stöd och länets IT-säkerhetssamordnare. På kartan kan man se var gårdsbutiker och andra marknadsplatser finns där man kan handla lokal mat, mathantverk och dylikt.

Under våren 2022 spelades ett poddavsitt in med Noah Lokal mat som är en ny digital marknadsplats där konsumenter kan beställa lokala varor direkt från producenten. Genom ett samarbete med svensk hemleverans kan varorna skickas direkt hem till konsumenten. Poddavsnittet riktar sig både till intresserade konsumenter och till producenter som vill öka sin försäljning via nya lösningar som finns i länet.

Mål: Agenda 2030 blir en synlig del i arbetet

Aktivitet: Synliggöra målen för Agenda 2030 i arbetet med Nära Mat 2.0 och dess åtgärdsprogram

Uppföljning: Agenda 2030 har en mycket tydlig koppling till den reviderade livsmedelsstrategin och handlingsplanen. I handlingsplanen framgår tydligt vilka respektive hållbarhetsmål som kopplar till åtgärder i livsmedelsstrategins genomförande. Lösningen, hur detta kommuniceras i Norrbottens livsmedelsstrategi och handlingsplan, inspirerar många andra som jobbar med liknande frågor.

Mål: Samarbete för det regionala miljömålsarbetet

Aktivitet: Regional miljömålskonferens 2021, delta i planering och genomförande

Uppföljning: Den 26 januari 2021 arrangerades en regional miljömålskonferens med rubriken "Smartare grönnare Sverige" av Länsstyrelsen i Norrbotten. Uppdraget kom från Naturvårdsverket där tre länsstyrelser i landet fick uppdraget under 2020. Konferensen i Norrbotten lade stort fokus på miljömål med koppling till ett rikt odlingslandskap och biologisk mångfald. Ansvarig för planering var samordnare för Agenda 2030 och samordnare för miljömålen. Samordnaren för Nära Mat har också deltagit i planeringsarbetet genom att bidra med förslag på föredragshållare, programpunkternas innehåll och input kring modererande. Samarbetet har uppskattats och bidragit till ett samlat arbete mot gemensam målsättning.

Exempel på föredragshållare: Norrmejeriers hållbarhetschef berättade om sitt hållbarhetsarbete, Bodens kommuns upphandlingschef redogjorde för sitt arbete med kreativ upphandling för att öka andelen lokalproducerad mat och Bälinge bondgård berättade om sitt företag och verksamhet för att öka kunskapen om vår matproduktion.

Under åren har samordnaren för Nära Mat vid flertalet tillfällen bidragit i det regionala uppföljningsarbetet kring miljömålen som Länsstyrelsen ansvarar för.

Mål: Livsmedelskedjan är kopplad till Regionala utvecklingsstrategin (RUS)

Aktivitet: Ökad dialog för att möjliggöra implementering av livsmedelsstrategin i RUS

Uppföljning: Under perioden har flertalet kontakter tagits med Region Norrbottens politiker och tjänstepersoner som jobbar med regional utveckling. Livsmedelsstrategin finns publicerad på www.utvecklanorrbotten.se tillsammans med andra regionala strategier och styrdokument.

Styrgruppens representant från Region Norrbotten, Erika Falk, deltar aktivt i olika processer kopplade till RUS och de olika utvecklingsmedel som Region Norrbotten hanterar och ser flera åtgärder som behöver göras för att kunna rikta ytterligare möjligheter till livsmedelssektorn framöver (hela värdekedjan samt både gröna och blå näringar).

Samordnaren för Nära Mat konstaterar att livsmedelssektorn tyvärr inte är en av de näringslivsgrenar som lyfts fram i *Smart Specialisering* eller andra styrdokument som ligger till grund för prioriteringar av regionala utvecklingsmedel. Här finns alltså ännu mer att göra framöver. Det är viktigt att livsmedelssektorn som är en viktig nätverksekonomi i länet (mellan 6 000–7 000 arbetstillfällen) och bidrar både till biologiskt viktiga

naturmiljöer samt kultur och mattradition kopplat till vårt landskap också får goda förutsättningar att driva en positiv utveckling framöver. Det är viktigt att livsmedelssektorn, som dessutom är en prioriterad samhällsviktig verksamhet, får anslag för att utveckla företagen som kan bidra till större tillväxt i Norrbottens län. För ett hållbart och attraktivt Norrbotten där invånare kan känna sig trygga, i fredstid så väl som i kristid.

Hallands län är ett bra exempel på hur man kan jobba med regionala medel och riktade insatser för att lyfta livsmedelssektorn och skapa tillväxt [Därför har Halland blivit hetaste matlänet – uppmärksammas internationellt | SVT Nyheter](#)

Mål: Omvärldsbevakning

Aktivitet: Delta i nationella nätverksträffar och möten. T.ex. Livsmedelsverket, Tillväxtverket, Jordbruksverket och SAMLA Sverige

Uppföljning: Samordnaren har deltagit i de flesta av Tillväxtverkets aktiviteter som genomförts i det uppdrag de har för att samordnar de regionala aktörerna i arbetet med livsmedelsstrategin. Under revideringen (i februari 2021) bjöds en av Tillväxtverkets medarbetare in som föredragshållare till en av de digitala konferenser som arrangerades av Nära mat. I sammanställningen till det Kunskapsunderlag som publicerats på www.naramat.nu har rapporter från Tillväxtverket och länkar till Tillväxtverket finns på Nära Mat:s webbplats. Under september 2022 blev samordnaren för Nära Mat inbjuden som föredragshållare vid en av Tillväxtverkets nationella konferenser där aktuella frågor från länet lyftes fram. Norrbotten lyfts ofta som gott exempel i nationella forum vilket ger våra företagare möjlighet att synas, skapa nätverk och knyta kontakter för nya samarbeten.

Jordbruksverket har flera pågående arbeten och projekt som berör arbetet med Livsmedelsstrategin och verksamhet inom primärproduktion och på landsbygden. Samordnaren för Nära Mat har deltagit i delar av arbetet som pågår nationellt och regionalt som berör Jordbruksverkets uppdrag.

- Under 2021 och 2022 har Jordbruksverket och Länsstyrelserna tillsammans med många berörda myndigheter och nationella aktörer jobbat med CAP och programperioden 2023–2027 (både jordbrukarstöd och Landsbygdsprogrammet). Detta är mycket viktigt arbete som berör länets primärproducenter och deras förutsättningar att driva utveckling, samt påverkar viktiga intäkter i den löpande produktionen av råvara, i mycket stor utsträckning. Samordnaren har tillsammans med Landsbygdsdirektör och medarbetare på Landsbygdsenheten aktivt kommit med inspel och dialog kring de förslag som kommit. Samordnaren har deltagit på workshops och svarat på vilka prioriteringar som är viktiga ur ett norrbottniskt perspektiv. Framgångar som vi ser är att investeringsstödet kunde bibehållas på en rimlig nivå sett till de

merkostnader det innebär att investera och bygga i norra Sverige. Andra framgångar är att den totala budgeten inom Landsbygdsprogrammet riktat till konkurrenskraft utökats markant för Norrbottens län. Alltså har vårt digra arbete lönat sig och gett framgång vilket vi hoppas kan ge utdelning för våra primärproducenter. Även budgetar och inriktningar för projektverksamheter inom Landsbygdsprogrammet berörs av detta arbete och även här har intensivt arbete gjorts för att ge goda förutsättningar för genomförandet av livsmedelsstrategin på regional nivå. Samarbetet mellan samordnare och chef på Landsbygdsenheten är en viktig framgångsfaktor i detta arbete.

- Samordnaren har bidragit i svar på remisser med koppling till primärproduktion, konkurrenskraft och försäljning av mat och dryck.
- Jordbruksverket har genomfört nationella konferenser genom sitt uppdrag som samordnare av de regionala aktörerna under 2021. Norrbotten lyftes särskilt som gott exempel i arbetet med pedagogik och vår fina skolfilm visades som inslag på en av dessa konferenser som såg av 600 deltagare från hela landet.
- Jordbruksverkets medarbetare Eva Sundberg som jobbar med offentliga måltider är mycket imponerad av vårt arbete i länet och lyfter ofta Norrbotten i sitt arbete. Podden Landet har besökt oss och vi har bjudits in till Kalmar-Kronoberg-Jönköping som inspirationstalare på regional aktivitet med tema offentlig mat, kunskap om hållbar mat, folkhälsa och skola tack vara tips från Eva.
- Jordbruksverket driver egna projekt i genomförandet av Livsmedelsstrategin. Flera av dessa projekt producerar kommunikationsmaterial och kunskapsmaterial som samordnaren för Nära Mat publicerat och länkats till från www.naramat.nu

Samordnaren är en av länets två representanter i Livsmedelsverkets nationella nätverk för goda matvanor som samordnas av Lena Björk vid livsmedelsverket. Under 2021 och 2022 har många möten genomförts och samordnaren har deltagit i så stor utsträckning som möjligt.

- I februari 2021 deltog samordnaren tillsammans med Region Norrbottens representant Malin Sand, Leg dietist, på en fysisk träff i Örebro på sjukhuset. En mycket givande träff där deltagare fanns från regioner över hela landet, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Konsumentverket, Livsmedelsverket m. fl.
- Under en fredag per månad erbjuds ett digitalt 30 min fokusseminarium där aktuella ämnen och rapporter presenteras på temat folkhälsa med fokus mat. Samordnaren har deltagit då ämnet legat i linje med Nära Mat:s verksamhet.

- Under hösten 2021 genomfördes en digitalt studiebesök (pga Covid 19) till Halland då Region Halland stod för programmet och där samordnaren deltog med stort intresse. Flera inspirerande inslag fanns med på detta program som sedan använts i aktiviteter i Norrbotten.
- Under hösten 2022 planerades att erbjuda nätverket en tvådagars träff med programpunkter som Näringsresan med Bälinge bondgård, Norrbottniska kostråd, Utställningen på Teknikens hus och hur vi jobbar med folkhälsa, mat och livsmedelsstrategi i Norrbottens län. Mycket tid lades på planering, men aktiviteten ställdes tyvärr in pga för få anmälda. Lena Björk och planeringsgruppen var besvikna över detta men konstaterade att stort intresse fanns för programmet, men att många hade svårt att vara borta under längre tid (tre nätter om man tar nattåg), flera Regioner tillåter inte flyg som resealternativ pga klimatrestriktioner. En konsekvens av detta blir att vi i norra Sverige inte får samma möjlighet att visa upp våra fina verksamheter, kan konstateras.

Länsstyrelserna i norr har under 2021 och 2022 samarbetat kring både gemensamma aktiviteter och regelbundna avstämningar (Skype-möten) om vad som händer i våra respektive län i arbetet med livsmedelsstrategin. Under hösten 2021 genomfördes den gemensamma digitala seminariedagen "Näringslivsutveckling med livsmedel i fokus" vilket var en inspirationsdag riktad till näringslivsutvecklare i våra nordliga län (Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland). Flertalet kommuner från Norrbottens län fanns representerade och annonsering om aktiviteten hade gått ut via Nära Mat, Norrbottens kommuner, Länsstyrelsen i Norrbotten och projekt Gröna Näringar/Piteå kommun. Träffen hade ca 70 deltagare. Under hösten 2022 valde Länsstyrelserna i norr att lägga fokus på de blå näringarna och genomförde en gemensam aktivitet med rubriken "Blå tillväxt i norra Sverige" som sändes digitalt. Det var ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Gävleborg, Jämtland och Dalarna samt Landsbygdsnätverket som stod för streaming och modererandet. Under två timmar erbjuds de 60 deltagare som anslöt ett rappt och innehållsrikt program med information från Jordbruksverket och Länsstyrelsen kring den nya programperioden för stöd i Havs-, fiskeri och vattenbruksprogrammet, goda exempel på företagsutveckling med yrkesfiske som bas samt det senaste inom forskning och utveckling. Både yrkesfiske och vattenbruk fanns med på programmet, samt förädling och försäljning. Guldhaven Pelagiska från Kalix berättade om utvecklingen av produkterna "Braxa" och "Ida" som produceras med färs från Brax och Id.

SAMLA Sverige är ett nationellt nätverk där projekt samordning Nära Mat 2021-2022 finansierat Norrbottens deltagande och som under perioden representerats av Beatrice Ramnerö, Gröna Näringar och Hulda Wirsén, Nära Mat. Erfarenhetsutbyte och nätverk har skapats som bidragit till utveckling av de regionala aktiviteterna i Norrbotten.

Under hösten 2022 reste samordnaren för Nära mat tillsammans med Landsbygdsenheten på studieresa till Halland. Syftet var att ta del av framgångsrika företagare på den Halländska landsbygden, pågående arbete i arbetet med livsmedelsstrategin genom region Halland samt exempel på utvecklingsarbete som Landsbygdsenheten i Halland jobbar med. Resan omfattade fyra dagar med intensivt program, hela 14 företagsbesök gjordes och dessutom tillkom alltså möten med regionala utvecklingsaktörer. Alla företag som besöktes går med vinst och utvecklar kontinuerligt sina verksamheter. Exempel på företag som besöktes var Skottorps säteri (Lars Inge Gunnarsson, VD och ägare), SIA Glass Berte qvarn och Berte gård (Per Stenström, koncern VD), Hallands Bär AB (VD och ägare), Lögnäs lanthotell AB (VD och ägare), Annelövsgrisen AB (Cissi Klasson VD och ägare), Mjölksproducent Johan Sjöstedt, Skogsgård (Anna och Anders Carlsson), Stensjö naturbete (Kristin Ovik, Länsstyrelsen Halland), Tiraholms fisk AB (Malin Ekwall, ägare), Ragnarssons grisar (Gun Ragnarsson ägare), Öströ fårfarm - fårproduktion, gårdsbutik, restaurang, besöksmål och hantverk (VD och ägare), Hallands matgille - regionalt stort projekt (Anna Maria Spaniol), Hans Berggren och Region Halland, Ästad vingård (Daniel Carlsson, VD), Hammarbergs gård – hästverksamhet (VD och ägare), Mjölksproducent Pehr Hansson Kungsbacka om framgångsrik ägarskiftesmodell. Studieresan gav många inspel på hur man som företagare kan fortsätta att driva utveckling på ett framgångsrikt sätt även om förutsättningarna förändras eller om nya möjligheter uppstår. Dessutom stärktes nätverket och flera nya kontakter skapades, samt kunskapsutbyte kring samarbeten som finns mellan företag i norr och söder – exempelvis att Polarbröd just nu köper sitt svenska mjöl från Berte qvarn. Uppstartskonferensen till Företagslyftet i februari 2023 kommer besökas av Cissi Klasson som driver Annelövsgrisen – ett konkret exempel på vad resan möjliggjort i samarbete mellan olika delar av landet. Hallands matgille är dessutom en stor inspiratör till hur man kan driva det kommunikativa arbetet och jobba med företagsutveckling nära företagen på ett nyskapande och innovativt sätt.

Sveriges lantbruksuniversitet har flertalet akademiska utbildningar inom det agrara området. För att möta behovet av kompetens i Norrbotten på detta område har Nära Mat gjort några insatser för att samarbeta och nätverka med universitetet, deras verksamheter och studenter.

- Under våren 2021 var samordnaren för Nära Mat handledare för agronomstudenten Elin Carlsson som valde att lägga fem veckors praktik hos Länsstyrelsen i Norrbotten. Elin fick ta del av verksamheten samt bidra med att sammanställa faktatexter till Kunskapsunderlaget till den nya strategin, som sedan publicerats på www.naramat.nu.
- Under vintern 2020/2021 hade projekt Gröna Näringar en Landskapsarkitekt Matilda Hagstam som lade både praktik och examensarbete hos Piteå kommun. Examensarbetet hade titeln *”Kommunalt främjande av livsmedelsproduktion ur ett norrbottniskt*

perspektiv - fallet Piteå kommun” och finns publicerat på Epsilon. Samordnaren för Nära Mat läste och kom med en del input till examensarbetet som uppskattades av studenten. Samordnaren deltog också på slutpresentationen av praktikarbetet. Under praktiken jobbade praktikanten med stadsnära odling. Resultatet blev ett förslag som mynnade ut i projekt ”Markhotell 2.0” vid Öjebyn Agro park som också finansierats av Landsbygdsprogrammet där samordnaren deltagit i förarbetet för att förverkliga projektet.

- Under 2022 har samordnaren deltagit i en referensgrupp till SLU-projektet ”Mindre mjölkbesättningar” där projektledare var Lisa Ekman, Forskare och Leg Veterinär.
- Under vintern 2022/2023 gjorde projekt Gröna Näringar en kampanj för att rekrytera upp kompetens på akademisk nivå till Norrbotten. Initiativet till detta kom från samordnaren för Nära Mat och projektledare Beatrice Ramnerö vid Gröna Näringar. Kampanjen bestod i att flera aktörer tillsammans bemannade en monter vid Ultuna näringslivsdag med en uppmaning om att ”Rikta blicken norrut”. Dessutom har annonseringar gjorts i tidningen Agronomen (Agronomförbundets tidskrift) och kommunikation bland annat på sociala medier. På mässan erbjöds ex-jobs paket för att attrahera studenter till att göra ex-jobb hos norrbottniska branschaktörer och inspirera fler att göra praktik och få upp ögonen för arbetsmarknaden i vårt län. Samarbetspartners kring detta var Gröna Näringar/Piteå kommun, Länsstyrelsen/Nära Mat, Grans naturbruksskola och Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten. Ett ex-jobs paket handlar om faktorer för lönsamma företag där Länsstyrelsen i Norrbotten är ansvarig handledare och har två studenter som är villiga att skriva om detta under våren 2023. Ex-jobbet kommer kopplas till verksamhet inom projekt ”Företagslyftet”.

Mål: Initiera och skapa nätverk mellan regionala och nationella aktörer

Aktivitet: Sprida information om pågående arbete via Nära Mats olika kommunikationskanaler; webbplatsen näramat.nu, Facebook-konto och i Nära Mat podden

Uppföljning: Webbplatsen www.naramat.nu har bytts ut och tillgänglighetsanpassats under 2021 och 2022. Arbetet har krävt större insatser av både samordnaren för Nära Mat samt av Länsstyrelsens IT-stöd, av kollegan Åsa Jonsson vid landsbygdsenheten samt av en inköpt konsult som flyttat och publicerat material på den nya webbplatsen.

På webbplatsen har ett nytt avsnitt skapats med rubriceringen ”Kunskap i norr” där syftet är att utifrån placering i värdekedjan ska företagaren eller aktören kunna hitta samlad info och kunskap som berör deras arbetsområde. Det kan röra sig om trädgård – primärproduktion,

företagsutveckling, offentliga aktörer, lantbruk, skola och undervisning, marknad och försäljning eller livsmedelsförädling. Här finns länkar och info till många aktörer inom länet, men också till många olika aktörer och till sådant som händer utanför länet. Ambitionen med att sammanställt denna information är att *det ska vara lätt att hitta rätt info och att själv kunna jobba vidare* med det man kan göra utan att behöva ringa eller maila en samordnare eller annan person för att veta vem som kan vad, vem som gör vad eller viken kunskap som kan finnas på vissa områden.

Under hela perioden har inlägg gjorts på sociala medier, främst på Instagram och Facebook. Och då på de konton som riktar sig mer mot branschen, dvs @nara_mat och Nära Mat: Norrbottens livsmedelsstrategi. Det har varit inlägg om vad som händer inom vår egen verksamhet, men också om vad andra bjuder in till för aktiviteter.

Samarbete kring informationsspridning regionalt har funnits med Länsstyrelsen, Gröna Näringar, LRF Norrbotten, Hushållningssällskapet, Eldrimner, CM-educations, Teknikens hus, Swedish Lapland, Region Norrbotten, Norrbottens kommuner m.fl.

Mål: Initiera och skapa nätverk mellan unga

Aktivitet: Synliggöra livsmedelskedjan för yngre målgrupper genom Nära Mat podden

Uppföljning: Nära Mat podden har totalt släppt 25 avsnitt till och med december 2022. Målsättningen har varit att släppa ett avsnitt i månaden. Under 2021 släpptes 12 avsnitt och under 2022 släpptes 10 avsnitt. Vid planering av gäster i programmen har önskemålet varit att lyfta fram företrädesvis yngre deltagare, dvs företagare och aktörer som har uppnått viss framgång i sitt arbete och kan inspirera yngre lyssnare till att engagera sig inom de gröna näringarna. Alla deltagare har inte varit yngre, det finns avsnitt där gäster med längre erfarenhet också deltagit för att dela med sig av sina erfarenheter kring specifika frågor, exempelvis generations- och ägarskiften, att jobba med att utveckla företaget över lång tid eller hur man kan hantera stora kriser i företaget. Avsnitt 16 spelades in på Grans naturbruksskola för att lyfta fram de unga visionärer som utbildar sig idag. Vad de drömmer om och vilka möjligheter som de ser att de har med sin utbildning. Detta är ett av de mest lyssnade avsnitten med 401 unika downloads/streams (2023-01-05). Allra flest downloads, med 443 unika downloads (2023-01-05), har avsnitt 3 med det unga småländska lantbrukarparet som valt att etablera sin mjölkproduktion i Pålänge (Kalix). Som god trea kommer avsnitt 18 där renskötaren Patrik Lundgren berättar om hur klimatförändringarna påverkar naturbetet under vintern (371 downloads 2023-01-05).

Totalt har podden idag ca 5 800 downloads/streams fördelat på alla 25 avsnitt (2023-01-05). Antalet unika lyssnare uppgår till 670 stycken vilket innebär att lyssnarna i genomsnitt har lyssnats på minst 8 avsnitt var (2023-

01-05). Antalet downloads ökar hela tiden eftersom avsnitten ligger kvar på plattformen Libsyn som gör avsnitten lyssningsbara på de allra flesta kanaler som finns för podcasts (tex Spotify, iPod osv). Alla avsnitt har publicerats på webbplatsen www.naramat.nu och kommunicerats via sociala medier både från Nära Mat och Länsstyrelsen men också av flertalet externa samarbetspartners som hjälper till att sprida Nära Mat:s kommunikation.

För att kommunicera Nära Mat arbetet med yngre individer i branschen så har Nära Mat också gjort en annonsering i LRF ungdomens nya kommunikationsmaterial. En digital folder finns framtagen som kan läsas här [LRF Norrbotten \(sebroschyr.se\)](http://LRF.Norrbotten.sebroschyr.se). Målsättningen är att stötta och synliggöra för unga att vi tror på en framtid inom de gröna näringarna i Norrbottens län och att ambitionerna är att utveckla förutsättningarna för dem när de väljer att satsa på denna näringslivssektor.

Mål: Initiera och skapa nätverk

Aktivitet: Uppdatera den regionala projektbanken på webbplatsen

Uppföljning: Projektbanken har uppdaterats löpande under perioden. Det finns fler projekt ute i länet som inte lagts upp i projektbanken, men arbetet är ständigt pågående. I dagsläget är det samordnaren själv som samlat info och publicerat på webben, vilket inte är en hållbar lösning. Målet är att anställa en kommunikatör som kan ansvara för administration på webben samt till viss del samla info som skall publiceras.

Mål: Initiera projekt

Aktivitet: utifrån Nära Mat, regionalt åtgärdsprogram, initiera projekt och synkronisera med befintliga finansörer

Uppföljning: Följande projekt har skrivits (helt eller delvis) under 2021–2022 och skickats in av samordnaren för Nära Mat:

Ökad odling och kompetens om hållbar konsumtion (2022–2023) – beviljad

Budget: 2 897 362 kr (Landsbygdsprogrammet)

Projektledare är Elisabeth Öberg, Länsstyrelsen i Norrbotten

Samordnare Nära Mat 2023–2025 – beviljad

Budget: 3 778 473 kr (Region Norrbotten, Länsstyrelsen och LRF Norrbotten)

Projektledare: Vakant (rekrytering pågår), Länsstyrelsen i Norrbotten

Företagslyftet – Demonstration och Information för hållbar vinstutveckling för landsbygdsföretag (2023–2024) – beviljad

Budget: 1 955 935 kr (Landsbygdsprogrammet)

Projektledare Hulda Wirsén och Ove Karlsson, Länsstyrelsen i Norrbotten

Företagslyftet – Kompetensutveckling för hållbar vinstutveckling för landsbygdsföretag (2023–2024) – beviljad

Budget: 1 730 710 kr (Landsbygdsprogrammet)

Projektledare: Hulda Wirsén och Ove Karlsson, Länsstyrelsen i Norrbotten

När krisen eller kriget kommer – beredskapsplanering i primärproduktion av svenska livsmedel (2023–2025) - beviljad

Budget: 7 407 838 kr (MSB)

Projektledare: Josefin Elving, Statens veterinärmedicinska anstalt.

Länsstyrelsen i Norrbotten är en av samarbetsparterna där Hulda Wirsén står som projektmedarbetare.

Följande projekt är exempel där samordnaren varit med och initierat/stöttat under ansökningsperioden:

Food Education For Future (2023–2025) – avslag med gör omtag under 2023

Budget: ca 7 miljoner (Interreg samt Region Norrbotten)

Projektledare: Gunnar Jonson, Luleå tekniska universitet. Länsstyrelsen i Norrbotten står med som samarbetspartner tillsammans med Kalix kommun.

YH-utbildningen Foodmaker - beviljad

Projektledare: Lina Ekström Morin, Changemaker educations

Under 2022 startades en ny YH-utbildning upp i Boden. Samordnaren för Nära Mat har aktivt hjälpt till i ansökningsprocessen, både i workshoparbete, kring prioriteringar och med input och deltagit som referens för att understryka behovet av utbildningen.

Arctic Greens - beviljad

Projektledare: Hanh Huynh, Hushållningssällskapet

Projektet har initierats av projekt Gröna Näringar i samarbete med Hushållningssällskapet och en dialog har funnits med samordnaren på Nära Mat och representanter från Landsbygdsprogrammet som bidragit till projektets förverkligande.

Markhotell 2.0 - beviljad

Projektledare: Hanh Huynh, Hushållningssällskapet

Projektet har initierats av projekt Gröna Näringar i samarbete med Hushållningssällskapet och en dialog har funnits med samordnaren på Nära Mat och representanter från Landsbygdsprogrammet som bidragit till projektets förverkligande.

Odlingsbeskrivningar och rapporter

Under 2021 och 2022 har flertalet rapporter skrivits av olika projektledare och som sedan tillgänglighetsanpassats och publicerats på Nära Mat:s webbplats. Även äldre rapporter har tillgänglighetsanpassats med hjälp av resurser och initiativ av samordnaren för att kunna finnas publicerade på nära mat webbplatsen. Exempelvis ”Planeringsunderlag för brukningsvärd jordbruksmark i Norrbotten”, ”Livsmedelsproduktion i Norrbotten – omsättning, arbetstillfällen och försörjningsförmåga”, ”Naturbruk i Norrbotten”, ”Hitta ditt sätt – kost, hälsa och miljö i NO-undervisningen”,

”Nära Mat – klimatavtryck från Norrbottens livsmedelsproduktion” samt odlingsbeskrivningar för frilandsgrönsaker, hallon, jordgubbar och udda bär.

Ett antal utlysningar har gjorts från Länsstyrelsen där samordnaren bidragit med formuleringar och prioriteringar i dialog med samordnaren för Landsbygdsprogrammet vid Landsbygdsenheten.

Mål: Uppföljning av åtgärder och mål

Aktivitet: Arrangera en uppföljningsaktivitet. Exempelvis en konferens, mäsas eller digital aktivitet.

Uppföljning: Eftersom en lanseringsaktivitet för den reviderade livsmedelsstrategin genomfördes så sent som i mars 2022 har ingen ytterligare konferens erbjudits under hösten. Det hade troligen upplevts som överflödigt. Fokus har legat på att initiera nya projekt och viktiga åtgärder i ett genomförande av den nya strategin. Utöver det har arbete under hösten 2022 lagts på att uppdatera projektbanken och följa och stödja de aktiviteter som initieras runt om i länet av olika externa aktörer till följd av ny handlingsplan och livsmedelsstrategi. Under december 2022 avslutades säsongen med ett podd-avsnitt där producenten Malin Winberg intervjuade samordnare och programledare Hulda Wirsén för att knyta ihop de 25 podd-avsnitt som spelats in under 2020–2022 och de år Hulda jobbat som samordnare med livsmedelsstrategin (2019–2023). En typ av digital uppföljningsaktivitet.

Under hösten 2022 har samordnaren skrivit två anställningsannonser för att rekrytera två nya medarbetare till Nära Mat-teamet. Länsstyrelsen har annonserat efter en ”strategisk samordnare” för livsmedelsstrategin som blir projektledare för projekt Samordning Nära Mat 2023–2025 och en ”marknadskommunikatör” som skall jobba med kommunikation för alla de Nära Mat projekt som Länsstyrelsen i Norrbotten driver. Rekryteringarna innebär en utökning av arbetsteamet och beslut om detta har fattats av Länsstyrelsens ledning innan rekryteringsprocessen kunnat gå vidare. Målet är att skapa ett ännu starkare team framöver för att fortsatt kunna driva arbetet aktivt under kommande år. Målet är att dessa tjänster är tillsatta under februari-mars 2023.

Integration och mångfald

I den reviderade livsmedelsstrategin 2022–2030 lyfts social hållbarhet tydligt fram i arbetet. För att säkerställa kompetensförsörjningen inom sektorn (attraktiv arbetsgivare) samt för att utveckla produkter som marknaden efterfrågar är mångfald en central aspekt att ta hänsyn till och som tydligt synliggörs. Det ska vara självklart i allt utvecklingsarbete som görs inom sektorn – oavsett om det är i projektarbete, företagsutveckling, näringslivsutveckling, medarbetarskap eller produkt och marknadsutveckling. Privat och offentlig sektor har lika stort ansvar i frågan som bör integreras både på organisatorisk nivå samt på individnivå.

Jämställdhet och jämlikhet

Jämlikhet och jämställdhet är prioriterat för utvecklingsarbetet inom den sociala hållbarhetsdimensionen i strategins genomförande. Målet är att det skall vara självklart för samtliga aktörer i länet att se till dessa frågor och därför synliggörs det i den regionala livsmedelsstrategin. Kommunikation som tagits fram under projektets gång har också tillgänglighetsanpassats för att funktionshindrade ska kunna ta del av vår information.

Miljö och hållbarhet

Norrbottnens livsmedelsstrategi lyfter tydligt fram alla de tre hållbarhetsdimensionerna och trycker på att miljömässig-, social- och ekonomisk hållbarhet ska vara varandras förutsättningar och stöd. Agenda 2030 har en mycket framträdande del i livsmedelsstrategin och livsmedelsstrategins handlingsplan lyfter på ett mycket konkret sätt fram vilka av de 17 hållbarhetsmålen som åtgärderna skall bidra till.

Under projektperioden har samordnaren haft nära samarbete och dialog med samordnare för de svenska miljömålen och samordnare för Agenda 2030 vid Länsstyrelsen i Norrbotten. Många av de aktiviteter som genomförts har tagit stor hänsyn till hållbarhet samt miljö och på ett konkret sätt bidragit med både kunskap och strategiskt arbete för att stärka det regionala arbetet inom sektorn. En stor del av det kommunikativa arbetet har också innehållit dessa dimensioner och perspektiv för att öka insikter och kunskaper hos olika målgrupper.

Resultat efter projektperioden

En stor del av resultaten finns presenterade på webbplatsen www.naramat.nu och/eller på sociala medier (Instagram @nara_mat eller Facebook). Arbetet har säkerställts för en fortsättning där finansiering finns säkrad till och med 2025 samt genom rekrytering under våren 2023 av en ny samordnare och en kommunikatör. Att rekrytera en kommunikatör anses nödvändigt för att avlasta samordnaren som själv fått göra en stor del av detta arbete under 2021 och 2022.

Flertalet nya åtgärder har dessutom startats upp runt om i länet både hos privata och offentliga aktörer. Många driver utveckling inom livsmedelssektorn, den gröna omställningen/utvecklad cirkulär ekonomi och i arbetet med att trygga vår livsmedelsberedskap.

Ekonomi, redovisning och finansiering

Ekonomisk redovisning

Projektet har delrekvirerats vid tre tillfällen under perioden och endast en slutrekvisition kvarstår.

Finansiering efter 2022

Finansiering för genomförandet av livsmedelsstrategin måste utgå ifrån befintliga medel som finns inom regional utveckling, hos nationella aktörer samt inom pågående program (tex CAP). Inga nationella medel har skjutits till för ett regionalt genomförande av livsmedelsstrategin.

Samordnaren för Nära Mat 2023–2025 finansieras av Länsstyrelsen i Norrbotten, Region Norrbotten samt LRF Norrbotten efter att samordnaren sökt projektmedel under 2022 som beviljats.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post norrbotten@lansstyrelsen.se, postadress
Länsstyrelsen Norrbotten, 971 86 Luleå, eller ring vår växel 010-225 50 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/norrbotten.